

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CVI. De lege noua, scilicet Euangelii secundum se.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Super Questionem eiusfamam...

In q. 106. duo occurrunt scribenda. Primum est. vt in artic. 3. memor sit. q non est quiritio de lege noua quo ad suu principale. id est gratiam Spiritus sancti. hęc enim ad initio mundi data est: sed de lege noua secundum se tota. vt clauditur in te. & gratiam Spiritus sancti. & doctriam noui testamenti. hęc. n. abundantiam gratiæ. & perfectionem vite. & sacramenta gratiæ. continet. Secundum est. vt non miteris si audis nouam reperi rigentem. que nihil sciat de Christo. sufficit enim quod ante mundi consummationem Euangelium susceptum in vniuerso fuerit orbis secundum ventatem. predicatum quippe dicitur etiam tempore Apostolorum in orbem vniuerso secundum reputationem. sicut & exiit edictum a Cesare Augusto. ut describeretur vniuersus orbis: de orbis enim secundum nostram notitiam habitato hęc. & similia intelliguntur: quamuis secundum possibilem veritatem in aliis terris quareis affirmari possunt antipodes. Et nisi fallor. iam inuenta dicitur quarta Meridionalis habitata. quoniam polis antarcticus eleuatur eis.

num: quia talis infidelitas non pcedit ex tali concupiscentia delectationis, sed magis ex malitia, quæ non potest ita latere sicut infidelitas mulieris adultera.

QVAESTIO CVI.

De lege Evangelica, qua dicitur lex noua, secundum se, in quatuor articulos diuisa.

ONSEQUENTER considerandum est de lege Evangelii, q dicitur lex noua.

Et primo, de ipsa secundum se. Secundo, de ipsa per comparationem ad legem veterem. Tertio, de his, quæ in lege noua continentur.

CIRCA primum queruntur quatuor.

¶ Primo, Qualis sit, Vtrum scilicet sit scripta, uel indita.

¶ Secundo, De uirtute eius, vtrum iustificet.

¶ Tertio, De principio eius, Vtrum debuerit dari a principio mundi.

¶ Quarto, De termino eius, Vtrum scilicet sit duratura usque ad finem, an debeat ei alia lex succedere.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum lex noua sit lex scripta.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q lex noua sit lex scripta. Lex enim noua est ipsum Euangelium: sed Euangelium est descriptum: Ioan. 20. Hęc autem descripta sunt, ut credatis. ergo lex noua est lex scripta.

¶ 2. Præt. Lex indita est lex natura, secundum illud Roma. 2. Naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, qui habent opus legis scriptum in cordibus suis. si igitur lex Euangelii esset lex indita, non differret a legentate.

¶ 3. Præt. Lex Evangelii propria est eorum qui sunt in statu noui testamenti, sed lex indita communis est & eis qui sunt in nouo testamento, & eis qui sunt in veteri testamento. dicitur enim Sap. 7. quod diuina sapientia per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei, & prophetas constituit. ergo lex noua est lex indita.

SED CONTRA est, q lex noua est lex noui testamenti, sed lex noui testamenti est indita in corde. Apost. enim ad Hebr. 8. dicit inducens auctoritatem, que habetur Hierem. Ecce dies uenient, dicit Dominus, & consummabo super domum Israel, & super domum Iuda testamentum nouum. & expones quod sit hoc testamentum, dicitur. Quia hoc est testamentum quod disponam domui Israel: Dabo leges meas in mentes eorum, & in corda eorum superferibam eas. ergo lex noua est lex indita.

RESPON. Dicendum, q unaqueq; res illud uidetur esse, quod in ea est potissimum, ut Phil. dicit

in 9 Eth. id autem quod est potissimum in lege noui testamenti, & in quo tota uirtus eius consistit, est gratia Spiritus sancti, quæ datur per fidem Christi: & ideo principaliter lex noua est ipsa gratia Spiritus sancti, q datur Christi fidelibus. & hoc manifeste apparet per Apostolum, qui ad Ro. 3. dicit. Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. per quam legem factorum non, sed per legem fidei: ipsam enim fidei gratiam legem appellat. & expressus ad Ro. 8. dicitur. Lex spiritus uitæ in Christo Iesu liberauit me a lege peccati & mortis. Vnde & Aug. dicit in lib. de spiritu & litera, quod sicut lex factorum scripta fuit in tabulis lapideis, ita lex fidei scripta est in cordibus fidelium. & alibi* dicit in eodem lib. Quæ sunt leges Dei ab ipso Deo scriptæ in cordibus, nisi ipsa presentia Spiritus sancti? Habet tamen lex noua quædam sicut dispositiua ad gratiam Spiritus sancti, & ad usum huius gratiæ pertinentia, quæ sunt quasi secundaria in lege noua, de quibus oportuit instrui fideles Christi, & uerbis, & scriptis, tam circa credenda, quam circa agenda. Et ideo dicendum est, q principaliter lex noua est lex indita, secundario autem est lex scripta.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in scriptura Euangelii non continentur nisi ea, que pertinent ad gratiam Spiritus sancti, uel sicut dispositiua, uel sicut ordinatiua ad usum huius gratiæ: sicut dispositiua quidem quantum ad intellectum per fidem, per quam datur Spiritus sancti gratia, continentur in Euangelio ea, que pertinent ad manifestandum diuinitatem, uel humanitatem Christi. Secundum affectum tero continentur in Euangelio ea, quæ pertinent ad contemptum mundi, per quam homo fit capax Spiritus sancti gratia. Mundus enim, iam amatores mundi, non potest capere Spiritum sanctum, ut habetur Io. 14. Vltus uero spiritualis gratiæ est in operibus uirtutum, ad quæ multipliciter scriptura noui testamenti homines exhortatur.

AD SECUNDVM dicendum, quod dupliciter est aliquid inditum homini. Vno modo pertinens ad naturam humanam: & sic lex naturalis est lex indita homini. Alio modo est aliquid inditum homini, quasi superaditum per gratiæ donum: & hoc modo lex noua est indita homini non solum indicans quid sit faciendum, sed etiam adiuuans ad implendum.

AD TERTIUM dicendum, quod nullus unquam habuit gratiam Spiritus sancti, nisi per fidem Christi explicitam, uel implicitam. Per fidem autem Christi pertinet homo ad nouum testamentum: unde quibuscumque fuit lex gratiæ indita, secundum hoc ad nouum testamentum pertinebant.

ARTICVLVS II.

Vtrum lex noua iustificet.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod lex noua non iustificet. Nullus enim iustificatur, nisi legi Dei obediat, secundum illud ad Hebr. quinto. Factus est, scilicet Christus, omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ: sed Euangelium non semper hoc operatur, quod homines ei obediant. dicitur enim Rom. decimo. Non omnes obediunt Euangelio. ergo lex noua non iustificat.

¶ 2. Præt. Apostolus probat ad Rom. quod lex uetus non iustificabat, quia ea adueniente præuaricatio creuit. dicitur enim ad Rom. 4. Lex iram operatur; ubi enim non est lex, nec præuaricatio. sed multo magis lex

Ca. 17. & 26. tom. 3. Eod. li. ca. 21. in prin.

lex noua prauaricationem addidit. maiori n. pena est dignus, qui post legem nouam datam adhuc peccat, secundum illud Heb. 10. Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus, uel tribus testibus moritur. quāto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei cōculcauerit? &c. ergo lex noua non iustificat, sicut nec uetus.

¶ 7 Præ. Iustificare est proprius effectus Dei, secundum illud ad Rom. 8. Deus est qui iustificat: sed lex uetus fuit a Deo facta & lex noua. ergo lex noua nō magis iustificat quam lex uetus.

SED CONTRA est, quōd Apostolus dicit ad Ro. 1. Non erubescō Euangelium. uirtus enim Dei est in salutem omni credenti: non autem est salus nisi iustificatis. ergo lex euangelii iustificat.

RESPON. Dicendum, quōd sicut * dictum est, ad legem Euangelii duo pertinent. Vnum quidē principaliter, s. ipsa gratia Spiritus sancti interius data: & quantum ad hoc, noua lex iustificat. Vnde Aug. dicit in lib. de spiritu & litera; lbi; s. in ueteri testamēto lex extrinsecus est posita, qua iniusti tererētur; Hic, scilicet in nouo testamento intrinsecus data est, qua iustificarentur. Aliud pertinet ad legem Euangelii secundariō, s. documenta fidei, & præcepta ordinantia affectum humanum, & humanos actus. Et quantum ad hoc, lex noua non iustificat. unde Apostolus dicit 2. ad Cor. 3. Litera occidit, spiritus autem uiuificat. & Aug. * exponit in lib. de spiritu & litera, q. per literam intelligitur qualibet scriptura extra homines existentes, ēt moralium præceptorum, qualia continentur in Euangelio. unde etiam litera Euangelii occideret, nisi adesset interius gratia fidei sanans.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd illa obiectio procedit de lege noua non quantum ad id quod est principale in ipsa, sed quantum ad id quod est secundarium in ipsa, scilicet quantum ad documenta & præcepta exterius homini propōita uel scripto, uel uerbo.

AD SECUNDVM dicendum, quōd gratia noui testamenti etsi adiuuet hominem ad nō peccandū, non tamen ita a confirmat in bono, ut homo peccare non possit: hoc enim pertinet ad statum gloriæ. Et ideo si quis post acceptam gratiam noui testamēti peccauerit, maiori poena est dignus, tanquam maioribus beneficiis ingratus, & auxilio sibi dato non utens: nec tamen propter hoc dicitur, quōd lex noua iram operatur, quia quantum est de se, sufficiens auxilium dat ad nō peccandū.

AD TERTIVM dicendum, quōd legem nouam & ueterem unus Deus dedit, sed aliter & aliter. Nam legem ueterem dedit scriptam in tabulis lapideis: legem autem nouam dedit scriptam in tabulis cordis carnalibus, ut Apostolus dicit 2. ad Corinth. 3. Proinde sicut * Aug. dicit in libro de spiritu & litera, literam istam extra hominem scriptam, & ministrationem mortis, & ministrationē damnationis Apostolus appellat. hanc autem, s. noui testamenti legē, ministrationem spiritus, & ministrationem iustitię dicit. quia per donum Spiritus operamur iustitiam. & a prauaricationis damnatione liberamur.

ARTICVLVS III.

Virum lex noua debuerit dari a principio mundi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quōd lex noua debuerit dari a principio mundi. Non enim est personarum acceptio apud Deum, ut dicitur ad Ro. 2. sed omnes homines peccauerunt, & egent

gratia Dei, ut dicitur ad Ro. 3. ergo a principio lex Euangelii dari debuit, ut omnibus subueniretur.

¶ 2 Præ. Sicut in diuersis locis sunt diuersi homines ita etiam in diuersis temporibus: sed Deus mandauit Euangelium prædicari in omnibus locis ut patet Mat. ult. & Marc. ult. ergo omnibus locis debuit adesse lex Euangelii, ita quōd a principio mundi daretur.

¶ 3 Præ. Magis est necessaria homini salus spiritualis, quam salus corporalis, quæ temporalis: sed Deus ab initio mundi prouidit hominibus ea quæ sunt necessaria ad salutem corporalem: dens eius potestati omnia quæ erant propria creaturæ, ut patet Genesi. 1. ergo etiam lex maxime est necessaria ad salutem spiritualem, quæ hominibus a principio mundi dari.

SED CONTRA est, quōd Apostolus dicit ad Rom. 15. Non prius quōd spirituale est, sed quod materiale: sed lex noua est maxime spiritualis, ergo uia non debuit dari a principio mundi.

RESPON. Dicendum, quōd triplex ratio assignari, quare lex noua non debuit dari a principio mundi. Quarum prima est, quia lex noua, licet dicitur esse, principaliter est gratia Spiritus sancti abundanter dari non debuit, antequam impetratum peccati ab humano genere tolleretur: materia redemptionis per Christum. unde dicitur 1. ad Cor. 15. Christus est primitia, qui primus est in gloria. Nondum erat Spiritus datus, quia Iesus non erat glorificatus. Et hanc rationē manifestat Apostolus ad Ro. 8. ubi postquam præmissa est gratia Spiritus uitæ, subiungit: Deus filium suum in similitudinem carnis peccati, de peccato uenit peccatum in carne, ut iustificatio legis in nobis. Secunda ratio potest assignari ex parte legis nouæ. Nō enim aliquid ad perfectionem dicitur statim a principio, sed quodam temporis processione ordine: sicut aliquis prius fit puer, deinde adolescens, & postmodum uir. Et hanc rationem assignat Apostolus ad Gala. 3. lex paedagogus noster fuit in Christo ex fide iustificemur: ubi uenit fides, iam nō sub paedago. Tertia ratio sumitur ex hoc, quia uia est lex gratiæ: & ideo primo oportuit quod relinqueretur sibi in statu ueteris legis, ut in statu cadendo, suam infirmitatem cognosceret, & gnosceret se gratia indigere. Et hanc rationem assignat Apostolus ad Ro. 5. dicens, Lex subintravit abundanter delictum: ubi autē abundauit delictum superabundauit & gratia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd homo non potest saluari propter peccatum nisi per gratiam: & ideo quibuscumque non potest dari gratia: & ideo quibuscumque non potest dari hoc est ex iustitia: quibuscumque autem datur hoc est ex gratia, ut Augustinus dicit in libro de ciuitate dei. Vnde non est acceptio personarum apud Deum ex hoc, quōd non omnibus a principio mundi legem gratiæ proposuit, quæ erat delictum non proponenda, ut dictum est.

AD SECUNDVM dicendum, quod diuersitas locorum non uariat diuersum statum humani generis: & ideo in omnibus locis proponitur lex noua, non autem omnibus temporibus, licet omni tēpore fuerint ad mundum testamentum pertinentes. ut supra dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod ea quæ pertinent ad salutem corporalem, deseruiunt homini quantum ad naturam, quæ non tollitur per peccatum: quæ pertinent ad spiritualem salutem, ordinantur quantum ad gratiam.

Art. præced. in corp. & ad 1. arg.

esp. 17. circa prin. co. 3.

e. 14. & 17. to mo 3.

D. 89.

e. 17. & 18. in prin. co. 3.

Sup. q. 41. ar. 5. ad 2. & 3.

gratiam, qua amittitur per peccatum, & ideo nō est similis ratio de utriusque.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Item lex noua sit duratura usque ad finem mundi.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, q lex noua non sit duratura usque ad finem mundi. Quia ut Apost. dicit 1. ad Cor. 13. Cum uenerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est; sed lex noua ex parte est. dicit. n. Apostolus ibidē: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. ergo lex noua euacuanda est, alio perfectiori statu succedente.

¶ 2 Præ. Dominus Io. 16. promisit discipulis suis in aduentu Spiritus sancti paracliti cognitionē omnis ueritatis: sed nondum Ecclesia omnem ueritatem cognoscit in statu noui testamenti. ergo expectandus est alius status, in quo p Spiritum sanctū omnis ueritas manifestetur.

¶ 3 Præ. Sicut pater est alius a filio, & filius a patre, ita Spiritus sanctus a parte & filio: sed fuit quidam status conueniens personæ patris. s. status ueteris legis, in quo homines generationi intendebant: similiter est est alius status conueniens personæ filii. s. status nouæ legis, in quo clerici intendentes sapientiæ, q̄ appriatur filio, principantur. ergo erit status tertius Spiritus sancti, in quo spirituales uiri principabuntur.

¶ 4 Præ. Dñs dicit Mat. 24. Prædicabitur hoc Euangelium regni in uniuerso orbe, & tunc ueniet consummatio: sed Euangelium Christi iam diu est prædicatum in uniuerso orbe, nec tñ adhuc uenit cōsummatio. ergo Euangelium Christi nō est Euangelium regni, sed futurū est aliud Euangelium Spiritus sancti, quasi alia lex.

SED CONTRA est, qd Dominus dicit Mat. 24. Dico uobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant, quod * Chryl. exponit de generatione fidelium Christi. ergo status fidelium Christi manebit usque ad consummationem sæculi.

RESPON. Dicendum, q status mundi uariari pōt dupliciter. Vno modo, secundum diuersitatem legis & sic huic statui nouæ legis nullus alius status succedet. Successit enim status nouæ legis statui ueteris legis tanquam perfectior imperfectiori, nullus autem status præsentis uitæ potest esse perfectior, quam status nouæ legis. Nihil enim pōt esse propinquius fini ultimo, quam quod immediate in. finem ultimum introducit, hoc autem facit noua lex. unde Apost. dicit ad Hebr. 10. Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, quā initiati uobis uiam nouam, accedamus ad eū. Vñ non pōt esse aliquis perfectior status p̄sentis uitæ, q̄ status nouæ legis, quia tanto est unumquodque perfectius, quanto est ultimo fini. ppinquius. Alio modo status hominum uariari potest, ppinquius. Alio modo status diuersimode se habent ad eandem legem uel perfectius, uel minus perfecte: & sic status ueteris legis frequenter fuit mutatus, cum q̄nque leges optimè custodirentur, quandoq̄ autem omnino prætermitterentur. Sic etiam & status nouæ legis diuersificatur secundum diuersa loca, & tpa, & personas, in quantum gratia Spiritus sancti perfectius, uel minus perfecte ab aliquib. hētur. Non est tamen expectandum, q̄ sit aliquis status futurus, in quo pfectius gratia Spiritus sancti habeatur, q̄ hæctenus habita fuerit, & maxime ab Apostolis qui primitias Spiritus acceperunt, id est, & tempore prius, & ceteris abundantius ut Glo. dicit Rom. 8.

AD PRIMUM ergo dicendum, q sicut * Dion. dicit in eccl. Hierar. triplex est hominum status. Primus quidem ueteris legis. Secundus nouæ legis. Tertius status succedit non in hac uita, sed in futura, s. in patria. Sed sicut primus status est figuralis, & imperfectus respectu status Euangelii: ita hic status est figuralis, & imperfectus respectu status patrie, quo ueniente, iste status euacuatur, sicut dicitur 1. ad Cor. 13. Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autē facie ad faciem.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut * Aug. dicit in lib. contra Faustum, Montanus & Priscilla posuerunt, quod promissio Domini de Spiritu sancto dando non fuit completa in Apostolis, sed in eis. Et similiter Manichei posuerunt, q̄ fuit completa in Manichæo, quem dicebant esse Spiritū paraclitum: & iō utriq; non recipiebant actus Apostolorum, in quibus manifeste ostenditur, q̄ illa promissio fuit in Apostolis completa, sicut Dominus iteratō eis promisit, Act. 1. Baptizabimini in Spiritu sancto non post multos hos dies; quod impletum legitur Act. 2. Sed istæ uarietates excluduntur per hoc, quod dicit Io. 7. Nondum erat Spiritus datus; quia nondum Iesus erat glorificatus. Ex quo datur intelligi, q̄ statim glorificato Christo in resurrectione, & ascensione fuit Spiritus sanctus datus. Et per hoc etiam excluditur quorumcunque uanitas, qui dicerent esse expectandum aliud tempus, s. Spiritus sancti. Docuit autē Spiritus sanctus Apostolos omnē ueritatem de his, quæ pertinent ad necessitatem salutis, scilicet, de credendis, & de agendis, non tamen docuit eos de omnibus futuris euentibus; hoc. n. ad eos nō pertinebat, s. m illud Act. 1. Non est uestrum nosse tempora, uel momenta, quæ Pater posuit in potestate sua.

AD TERTIUM dicendum, quod lex uetus non solum fuit Patris, sed etiam Filii, quia Christus in ueteri lege figurabatur. Vnde Dominus dicit Ioan. 5. Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi; de me enim ille scripsit. Similiter etiam lex noua nō solum est Christi, sed etiam Spiritus sancti, secundum illud, Rom. octauo. Lex spiritus uitæ in Christo Iesu &c. unde non est expectanda alia lex quæ sit Spiritus sancti.

AD QVARTVM dicendum, q̄ cum Christus statim in principio Euangelicæ prædicationis dixerit. Appropinquauit regnum celorum, stultissimum est dicere, quod Euangelium Christi non sit Euangelium regni. Sed prædicatio Euangelii Christi potest intelligi dupliciter. Vno modo quantum ad diuulgationem notitiæ Christi: & sic prædicatum fuit Euangelium in uniuerso orbe, etiam tempore Apostolorum, ut Chryl. dicit. Et secundum hoc qd additur. Et tunc erit consummatio: intelligitur hoc de destructione Hierusalem, de qua tunc ad literam loquebatur. Alio modo pōt intelligi prædicatio Euangelii in uniuerso orbe cum pleno effectu ita. s. q̄ in qualibet gente fundetur ecclesia, & ita, sicut dicit * Aug. in epistola ad Eufich. nondum est prædicatum Euangelium in uniuerso orbe, sed hoc factō ueniet consummatio mundi.

QVAESTIO CVII.

De comparatione legis nouæ ad ueterem, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de cōparatione legis nouæ ad legem ueterē. Prima Secundæ S. Thomæ.

¶ *Super quæst. centesimam septimam & centesimam octauam.*

IN q. 107. & 108. nihil scribendum occurrit, nisi ut mandes eas memorie, ut intelligas Euangelii legē, & reddere iustas rationē Christianæ legis. HH Et.

Cap. 5. eccl. Hier. par. 1.

li. 9. de heresib. ad Qd̄ uult Deū. c. 26. to. 6. lib. 19. c. 6. Fau. c. 3. & d̄ uti lit. c. edeō rum. c. 3.

Est epist. 78. parū an me. & epist. 80. a me. to. 2.